

Ἡ Κυριακή τοῦ ἁσώτου

Ἐν Καστορίᾳ 16.02.2025

Μητροπολίτου Αύστρίας
Ὑπερτίμου καὶ Ἐξάρχου Οὐγγαρίας καὶ Μεσευρώπης
κ. Ἀρσενίου

Ἡ Β΄ Κυριακή τοῦ Τριωδίου εἶναι ἀφιερωμένη στήν παραβολή τοῦ ἁσώτου υἱοῦ (Λουκ.15,13-32), στήν ὁποία τονίζεται ἡ ἀνεξάντλητη πατρική ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἔλεος τῆς συγχώρεσης ποῦ δίδει στοὺς εἰλικρινῶς μετανοοῦντες, ἐνῶ συγχρόνως ἀναδεικνύονται τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς μετανοίας. Στήν παραβολή τοῦ ἁσώτου ποῦ παραθέτει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀναφέρεται ὅτι κάποιος πατέρας, εἶχε δύο υἱούς. Ὁ δεύτερος ἐξ αὐτῶν ἐζήτησε τὸ μερίδιο τῆς κληρονομίας του, ἐπιθυμώντας νὰ ζήσει μακριὰ ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ νὰ γευτεῖ τίς «χαρές» τῆς ζωῆς.

Ὁ φιλόστοργος Πατέρας, ὁ ὁποῖος συμβολίζει τὸν ἐλεήμονα Θεό, «ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως», δίδει ἀπλόχερα τὸ μερίδιο στὸν νεότερο υἱό του ἵνα πράξει ἐλευθέρως ὅ,τι ἐπιθυμεῖ. Δέν τὸν ἐνδιαφέρει ἐάν θὰ χάσει τὸ κῦρος του ὡς ἀποτυχημένος πατέρας, ἀφοῦ τὸν ἐγκαταλείπει τὸ ἕνα τέκνο του, οὔτε πῶς θὰ χαρακτηρίσει ὁ περίγυρος τὸν υἱό του. Ἡ πατρική ἀγάπη του ὑπερβαίνει τὰ κοινωνικά στερεότυπα, δέν κάνει κήρυγμα στὸν υἱό του προκειμένου νὰ τὸν ἀποτρέψει, ἀντιθέτως, τοῦ ἐπιτρέπει νὰ περιπλανηθεῖ, νὰ μάθει, νὰ βιώσει καὶ νὰ διαπιστώσει ἰδίους ὄμμασι τοὺς κινδύνους τοῦ ἔξω κόσμου. Δέν ἐπιθυμεῖ νὰ κρατήσῃ διὰ τῆς βίας τὸν νεότερο υἱό του στὸν οἶκο του, ἀλλὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὴ δυνατότητα νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς αὐτόν.

Ὁ νεώτερος υἱός, ἀπειθεῖ ἔναντι τοῦ πατρός, κάνοντας χρῆση τοῦ αὐτεξοῦσιου, δέν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐργασθεῖ ἀναπτύσσοντας τὰ χαρίσματά του, ἀλλὰ ζητᾷ τὸ μέρος τῆς περιουσίας ποῦ τοῦ ἀναλογεῖ γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν. Τὸ αἶτημά του αὐτό, κατὰ τὸν Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, ἦταν αἶτημα «ἀφροσύνης καὶ ἀποστασίας»¹. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς τονίζει ὅτι ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ ἁσώτου υἱοῦ ἀπὸ τὴν πατρική θαλπωρή, ἦτοι τὴν ἔμφυτη σωφροσύνη, τὴ γνώση τῆς ἀλήθειας καὶ τὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁδηγεῖ στὸν ἄσωτο βίο καὶ τὴν σπατάλη τῆς περιουσίας του, ποῦ συμβολίζει τὸν ἔμφυτο νοῦ του². Πράγματι, ὁ υἱός ἔφυγε στὰ ξένα, ὅπου ἐξόδευσεν ὅλη τὴν περιουσία του σὲ ἄσωτες μέ φίλους, οἱ ὁποῖοι τελικῶς τὸν ἐγκαταλείπουν, ὅταν ἐξαντλήθηκαν τὰ χρήματά του. Καὶ ὅταν πηγαίνει νὰ τοὺς ζητήσῃ βοήθεια τὸν σπρώχνουν χαμηλότερα καὶ τὸν στέλουν νὰ ἐργασθεῖ ὡς χοιροβοσκός μὲ ἐλάχιστα χρήματα, λησμονώντας τὴν καταγωγή του, τὴ φύση του, τὴν ἀξιοπρέπειά του, ἀφοῦ γιὰ νὰ ἐπιβιώσῃ ἔτρωγε πλέον τίς εὐτελεῖς τροφές τῶν χοίρων, καθὼς ξέσπασε συγχρόνως μέγας λιμός. Κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομο ἡ παράβαση τοῦ θεικοῦ νόμου ἐπιφέρει τὸν πνευματικὸ καὶ σωματικὸ λιμό, ἀφοῦ, «ὅπου γὰρ τῆς σωφροσύνης ὁ σῆτος οὐ γεωργεῖται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου τῆς ἐγκρατείας ἡ ἄμπελος οὐ πεφύτευται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου τῆς ἀγνείας ὁ βότρυς οὐ ληνοπατεῖται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου τὸ οὐράνιον γλεῦκος οὐ βρύει, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου εὐφορία κακῶν, ἐκεῖ πάντως ἀφορία τῶν ἀγαθῶν· ὅπου εὐθηνία πράξεων πονηρῶν, ἐκεῖ πάντως σπάνις τῶν ἀρετῶν· ὅπου τῆς φιланθρωπίας τὸ ἔλαιον οὐ πηγάζει, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός»³. Προσκολλήθηκε «ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς

¹ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, Ὁμιλία Γ΄, PG 151,37.

² ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, Ὁμιλία Γ΄, PG 151, 40.

χώρας εκείνης». Ποιοί όμως είναι «οἱ τῆς μακράν οὔσης τοῦ Θεοῦ χώρας πολῖται καί πολιτάρχαι;» Για τόν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμά είναι οἱ δαίμονες, ἐξαιτίας τῶν ὁποίων ὁ υἱός τοῦ οὐράνιου πατρός κατέστη «πορνοβοσκός καί ἀρχιτελώνης καί ἀρχιληστής καί στασιάρχης», ἐνῶ, οἱ χοῖροι τοὺς ὁποῖους φυλάττει ὁ ἄσωτος εἶναι «οἱ τῷ βορβόρῳ τῶν παθῶν τούτων ἐγκυλινδούμενοι». Ὁ ἴδιος δέ ὁ ἄσωτος υἱός δέν μποροῦσε πλέον νά λάβει κορεσμό τῆς ἐπιθυμίας του³, ἀφοῦ τὰ «ξυλοκέρατα τῆς ἁμαρτίας», μέ τὰ ὁποῖα τάιζε τοὺς χοίρους⁴, εἶναι μέν γλυκά καί εὐφραίνουν μόνον πρόσκαιρα, ἀλλά βασανίζουν αἰώνια τόν ἄνθρωπο, ὅπως λέγει ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος⁵. Ὅταν ὁ ἄσωτος ἀναπόλησε τήν πολυτελῆ ζωὴ ποῦ ἔζησε στό πατρικό του καί τό γεγονός ὅτι οἱ ὑπηρέτες τοῦ πατρός του ζοῦσαν πολύ καλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνον, ἀποφάσισε νά ἐπιστρέψει στό πατρικό του καί νά ζητήσει μετανιωμένος τό ἔλεος τοῦ πατρός του καί νά τόν προσλάβει ὡς ὑπηρέτη τοῦ οἴκου του: «ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου. οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. (Λουκ. 13, 18-21). Ὅταν τόν ἀντίκρουσε ἀπὸ μακριὰ ὁ πατέρας του «ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν». Στὴν πατρικὴ ἀγκάλῃ ὁ ἄσωτος υἱός ἀναφώνησε: «πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου».

Ὁ ἄνθρωπος ποῦ μετανοεῖ εἰλικρινά καί μέ συντριβὴ τοῦ Ἐγὼ του, πλησιάζει τόν Θεό. Οἱ κακές συνήθειες καί οἱ προλήψεις τυραννοῦν νοερῶς καί ἀπομακρύνουν τόν ἄνθρωπο ἀπὸ τόν Θεό, συνεπῶς γιὰ νά σωθεῖ χρειάζεται μεγάλη εὐσπλαγχνία καὶ βοήθεια⁷. Ὁ Πατέρας ὑποδέχεται ἐγκάρδια τόν μετανοημένο υἱό, τόν ἀγκαλιάζει στοργικά καί ἀποδέχεται τήν μετάνοιά του. Ὁ «ἁμαρτωλὸς ἐπὶ γῆς ἐδάκρυσε, καὶ ὁ μόνος ἀναμάρτητος οὐρανόθεν ἑαυτὸν πρὸς τὴν φιланθρωπίαν ἐπέκλινε. Τίς εἶδε ποτε ἁμαρτωλὸν ὑπὸ Θεοῦ κολακευόμενον· τίς εἶδε ποτε τὸν δικαστὴν κατάδικον θεραπεύοντα; τίς εἶδε ποτε κατάκριτον κολακευόμενον»⁸. Ὁ πατέρας τοῦ ἁσώτου, αἰσθανόμενος οἶκτο συγχώρεσε τόν υἱό του, διέταξε τοὺς ὑπηρέτες νά τόν ἐνδύσουν ὅπως πρὶν τὴ φυγὴ του καί νά θυσιασθεῖ ὁ μόσχος ὁ σιτευτός, ὁ ὁποῖος συμβολίζει τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ ποῦ θυσιάσθηκε γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα μέ τόν σταυρικό του θάνατο. Καί ἀφοῦ ντύθηκε μέ τὴν νέα στολή, ἔβαλε καί τό δακτυλίδι τῆς οἰκογενείας, τό ὁποῖο συμβολίζει τὴ σφραγίδα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομο⁹. Τὰ νέα ὑποδήματα ποῦ ἐφόρεσαν στὸν ἄσωτο υἱό εἶναι γιὰ νά ὀδεύει σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τοῦ Εὐαγγελίου καί νά συμμετάσχει στὸν νέο πνευματικὸ δεῖπνο, ἥτοι τὴ θεία μετάλληψη, δειπνώντας τόν μόσχο τὸν σιτευτό, ἥτοι τὸν Κύριο, ὁ ὁποῖος ὅταν κατῆλθε ὡς ἄνθρωπος στὴ γῆ θυσιάστηκε ὡς μόσχος γιὰ χάρη ὅλων τῶν ἁμαρτωλῶν καί ὡς σιτευτός, ἀφοῦ προσφέρεται ὁπρὸς βρώσιν ὡς ἄρτος τῆς θείας Μεταλήψεως¹⁰. Ἔτσι ὁ μετανοηθεὶς ἄσωτος θα συμμετάσχει στὴν ἐορτὴ ὅλου τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, ἀφοῦ, ὅπως λέγει καί ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, «χαρὰ γίνεται, ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι» (Λουκ. 15, 10).

³ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ Ἀσώτου*, PG 59, 517.

⁴ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Ὁμιλία Γ΄*, PG 151,41.

⁵ Στό Μωσαϊκὸ νόμο ἡ ἐκτροφή καὶ βρώση χοίρων ἦσαν ἀτιμωτικές πράξεις, ἀφοῦ ἐθεωρεῖτο ἀκάθαρτη τροφή. Βλ. Λευ.11 καὶ Δευτ. 14.

⁶ *Εἰς τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ Ἀσώτου*, PG 59, 517.

⁷ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Ὁμιλία Γ΄*, PG 151,44

⁸ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ Ἀσώτου*, PG 59,518.

⁹ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ Ἀσώτου*, PG 59,519.

¹⁰ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Ὁμιλία Γ΄*, PG 151,44.

Παρά τό έορταστικό ὅμως κλίμα πού έπικρατοῦσε στήν οἰκία, ὁ πρεσβύτερος υἱός, ὁ ὁποῖος καλλιεργοῦσε τίς πνευματικές δωρεές τοῦς πατρός του στούς ἀγρούς, ἀγανάκτησε μέ τήν ἐπιστροφή τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀδελφοῦ καί ἀπῆχε ἀπό τό δεῖπνο, ὡς φαρισαῖος σκανδαλισθείς ἀπό τίς συναναστροφές τοῦ Ἰησοῦ μέ ἁμαρτωλούς. Ἐξέφρασε τήν πικρία του, ὅτι, ἐνῶ τοῦ ἔμεινε πιστός ἐκτελώνοντας τίς ἐντολές του καί ἐργαζόταν δίπλα του ὡς σκλάβος δέν ἔτυχε ποτέ τέτοιας ἐπιβραβεύσεως. Στίς ἀντιδράσεις ὅμως τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ, ὁ πατέρας ἀνταπάντησε: «νεκρός ἦν καί ἀνέζησε, καί ἀπολωλώς ἦν καί εὑρέθη» (Λουκ.15,32). Ὁ πατέρας ὅμως δέν μερολήπτησε ὑπέρ κάποιου υἱοῦ, ἀφοῦ, ὅπως λέγει καί ὁ ἱερός Χρυσόστομος, κατ' οὐσίαν μέ τή στάση του ἦταν ὡσάν νά τοῦς εἶπε: «Καί σέ τιμῶ διὰ τήν ἀρετήν, κάκεῖνον ἐλεῶ διὰ τήν καλλίστην ἐπιστροφήν· καί σέ ποθῶ διὰ τήν ζωήν, κάκεῖνον διὰ τήν μεταβολήν· καί σέ διὰ τήν πολιτείαν φιλῶ, κάκεῖνον διὰ τήν μετάνοιαν· καί σέ διὰ μακροθυμίαν, κάκεῖνον διὰ τήν ἐν ἐμοὶ ἐπιστροφήν»¹¹. Στό σημεῖο αὐτό, ὁ πατέρας σώζει καί τόν ἐγνωστή πρεσβύτερο υἱό του, ὁ ὁποῖος ὅταν παραπονέθηκε τοῦ ἐμίλησε ὡς ἀπλός ἐργάτης πού προσμένει τό ἀντιμίσθιο, λέγοντάς του κατ' οὐσίαν ὅτι ὅλα τά δικά μου εἶναι καί δικά σου, ὄχι ὡς μισθός ἀλλά ὡς αἰώνια διαθήκη καί δωρεά ἀγάπης.

Στήν παραβολή, ὁ στοργικός πατέρας συμβολίζει τόν ἴδιο τόν Θεό, ὁ ὁποῖος σέβεται τήν ἐλευθερία καί τίς ἐπιλογές κάθε ἀνθρώπου. Κρύβει τόν πόνο Του γιά τήν ἀποστασία τοῦ τέκνου του καί περιμένει τήν ἐπιστροφή του, συγχωρώντας ὅλες τίς προηγούμενες ἐπιλογές του καί ἀποκαθιστώντας τον στή θέση του, λόγω τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας του, τήν ἀποκήρυξη τῆς ἐγνωπάθειάς του καί τή συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητάς του. Ἡ ταπείνωση καί ἡ συντριβή τοῦ ἐγωῖσμοῦ ἐνώπιον τοῦ πανάγαθου καί ἐλεήμονος Θεοῦ καί ἡ συνειδητοποίηση τῆς ἁμαρτητικῆς φύσεώς μας ἀποτελεῖ τό πρῶτο στάδιο γιά τήν ἐπιστροφή μας στόν οἶκο τοῦ Πατρός ἐν πλήρει ταπεινώσει καί μετανοίᾳ. Πρόκειται γιά μία ἀπόφαση πού ἀπαιτεῖ τήν ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου ζωῆς καί τήν ἀποκατάσταση τῆς σχέσεώς μας μέ τόν Θεό. Ἡ ταπείνωση καί ἡ μετάνοια πού χρειάζονται γι' αὐτήν τήν μεταστροφή μας ἀποτελεῖ μία ἀπόφαση ζωῆς πού ἀπαιτεῖ τόλμη καί σκληρό πνευματικό ἀγῶνα. Τό νόημα τῆς παραβολῆς ἐκφράζεται μέ ἐξαίρετο τρόπο στό Τροπάριο τῆς ἡμέρας: «Τῆς πατρικῆς δωρεᾶς διασκορπήσας τόν πλοῦτον, ἀλόγοις συνεβοσκόμην ὁ τάλας κτήνεσι, καί τοῖς αὐτῶν ὀρεγόμενος τροφῆς, ἐλίμωτον μή χορταζόμενος· ἀλλ' ὑποστρέψας πρὸς τόν εὖσπλαχνον Πατέρα, κραυγάζω σύν δάκρυσι· Δέξαι με ὡς μισθίον, προσπίπτοντα τῇ φιланθρωπία Σου, καὶ σῶσον με».

Ὅσοι ἐπιστρέφουν στόν ἐλεήμονα Θεό διὰ εἰλικρινοῦς μετανοίας ἀπολαμβάνουν τή συγχώρεση τοῦ πανάγαθου Θεοῦ, προκαλώντας πολλές φορές φθόνο στούς ἄλλους. Ὁ ἄσωτος υἱός, κατὰ τόν ἱερό Χρυσόστομο εἶναι ὑπόδειγμα στό «πῶς δεῖ προσπελάζειν τῷ ἀπροσπελάστῳ, καί συγγνώμην τῶν πταισμάτων αἰτεῖν»¹². Ὁ φιλεῦσπλαχνος πατήρ «καί τὸν ἁμαρτωλὸν ἠλέησε, καί τὸν δίκαιον ἐκολάκευσε· καί τὸν ἱστάμενον οὐκ ἀφῆκε πεσεῖν, καί τὸν πεσόντα ἤγειρε· καί τὸν πέννητα πλούσιον ἀπέδειξε, καί τὸν πλούσιον οὐ συνεχώρησε τῷ φθόνῳ γενέσθαι πτωχόν»¹³. Ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια ἀποτελεῖ τόν ἀσφαλέστερο τρόπο ἐπιστροφῆς στόν οἶκο τοῦ Πατρός, ἀφοῦ, ὅπως λέγει καί ὁ Μ. Βασίλειος, «ἐκακώθημεν διὰ τῆς ἁμαρτίας, ἰαθῶμεν διὰ τῆς μετανοίας».¹⁴

¹¹ ΙΩΑΝΝΗ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ Ἀσώτου*, PG 59,521.

¹² *Εἰς τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ Ἀσώτου*, PG 59,516.

¹³ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ Ἀσώτου*, PG 59,520.

¹⁴ Μ.ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, *Περὶ νηστείας*, Λόγος Α' 3, ΕΠΕ, τ.6, σελ. 28.

Ἀδελφοί μου, Ἡ Ἐκκλησία, ὡς πνευματική τροφός ὅλων τῶν πιστῶν, διὰ τῶν κατανυκτικῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καί τῆς ὑμνογραφίας τοῦ Τριωδίου, μᾶς καλεῖ νά συνειδητοποιήσουμε τήν ἀμαρτωλή μας φύση καί τήν ἐκτροπή μας ἀπό τό θεῖο θέλημα, νά μετανοήσουμε γιά τίς ἀμαρτίες μας καί νά ἐπιδοθοῦμε σέ καθημερινό πνευματικό ἀγώνα γιά τή σωτηρία μας διὰ τῆς χάριτος τοῦ σαρκωθέντος καί ἀναστάντος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀντίθετα ἀπό τοὺς καρναβαλικούς ἐορτασμούς, πού ἀπηχοῦν τό εἰδωλολατρικό καί διονυσιακό πνεῦμα καί προτάσσουν τή φυγή ἀπό τήν πραγματικότητα καί τήν ἐκστασιακή διασκέδαση, ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου γιά τήν Ἐκκλησία μας συνιστᾷ μία περίοδο ἔντονης περισυλλογῆς, αὐτοσυνειδησίας, συνειδητοποίησης τῆς ἀμαρτωλῆς μας φύσης καί εἰλικρινοῦς μετανοίας προκειμένου νά δώσουμε τόν καλόν τόν ἀγώνα γιά τήν ἐν Χριστῷ σωτηρία. Ἀμην.